

KM 10/02 Den norske kirke - kirke i Europa - VEDTAK

Kirkemøtekomiteens merknader:

Om natten hadde Paulus et syn. Han så en makedonier som stod og kalte på ham og bad: "Kom over til Makedonia og hjelp oss!" Da han hadde hatt dette synet, forsøkte vi straks å komme til Makedonia; for vi skjønnte at Gud hadde kalt oss til å forkynne evangeliet der. (Apg 16,9 f.)

1

. Slik forteller Det nye testamentet om hvordan kristendommen først kom til Europa. Kristendommen er ingen europeisk religion. Vår kirkes røtter strekker seg tilbake til Midtøsten og Jerusalem. Men Den norske kirke har vokst fram i europeisk jord, og europeisk kirkeliv har gitt næring til vår kirkes vekst og utvikling.

Åpningsgudstjenesten ved dette kirkemøtet anskueliggjorde hvordan vår kirke, ikke minst gudstjenestelivet, har vært påvirket fra alle kanter av Europa. Gjennom århundrene har impulser kommet fra sør-europeisk fromhetsliv, fra reformasjonen i Sentral-Europa, fra keltisk og anglo-saksisk tradisjon på De britiske øyer og fra ortodoks liturgisk liv i øst, for å nevne noe. Også i vår tid inspirerer europeiske impulser fromhetslivet i kirken: Taize (bønn og fromhetsliv), Iona (fromhetsliv og samfunnsengasjement), Utrecht (misjon), Helsinki (Thomas-messer) og Iasi (pilegrimstradisjon) er eksempler på steder i Europa der mennesker i vår kirke i dag henter næring og fornyelse.

Den norske kirke er en kirke i Europa. Vi må fortsette å legge til rette for mer kontakt med de kilder til fornyelse og liv som bryter fram i mange europeiske kirker.

2. Vår europeiske kontekst.

Europa står midt i store endringsprosesser som vil få vidtrekkende konsekvenser. Jernteppet fall er etterfulgt av økonomisk integrering og utvidelse av EU østover. Samtidig er store sosiale og økonomiske forskjeller årsak til blant annet konflikter og organisert kriminalitet. Narkotikasmugling, menneskesmugling og sex-handel er blant utfordringene som direkte berører relasjonen landene og regionene imellom. Miljøproblemer kjenner heller ikke

landegrenser. Økonomisk liberalisering skaper nye betingelser i arbeidslivet. Migrasjon fører til endringer av befolkningssammensetningen over hele Europa. Mange i Europa opplever usikkerhet om framtiden. Kirkene i Europa må forholde seg til alt dette. Også for vår kirke er det en oppgave å svare på de nye utfordringene og markere tilstedeværelse i det europeiske kirkefellesskapet.

Konferansen av Europeiske Kirker (KEK)

3. Generalforsamling i Trondheim.

Komiteen er glad for at Den norske kirke er vertskap for Konferansen av europeiske kirker (KEKs) 12. generalforsamling i Trondheim 25. juni til 2. juli 2003. Generalforsamlingen er en unik anledning for hele vår kirke til å stifte nærmere bekjentskap med den økumeniske bevegelsen i Europa. Økumenikk er feiring av fellesskap. Det betyr at det blir fest i Trondheim. Det må legges til rette for at representanter for menigheter i Den norske kirke får oppleve og ta del i dette fellesskapet.

4. Vennskapsbesøk.

Komiteen vil understreke at generalforsamlingen er en anledning til å styrke det lokale økumeniske engasjementet. Vennskapsbesøk i tilknytning til generalforsamlingen kan legge grunnlag for videreutvikling av økumeniske relasjoner i menigheter og bispedømmer.

5. Helbredelse og forsoning.

"Jesus Kristus helbreder og forsoner. Vårt vitnesbyrd i Europa" er generalforsamlingens tema. Det er utfordrende for kirken på alle plan å reflektere over temaet. Komiteen er glad for at det i forbindelse med generalforsamlingen utarbeides studieopplegg og annet materiell. Dette kan bli gode ressurser for en fornyet og mer helhetlig forståelse også av helbredelse og forsoning.

6. KEKs betydning.

Komiteen anerkjenner KEKs store betydning som møtested for økumenisk kirkeliv i Europa. KEK er et møtested for kirker fra alle deler av Europa, fra vest og øst. Organisasjonen viser oss at Europa ikke slutter der den ortodokse kirke begynner. Tvert imot hører hele bredden av kirker med når kirkekartet for Europa skal tegnes. KEK gjør dessuten et stort arbeid i å bygge bro over de store kløftene som fortsatt finnes i Europa, ikke minst økonomisk og sosialt.

Møtesteder og muligheter

7. Bakgrunn.

Saksutredningen "Den norske kirke – kirke i Europa" (KM 10.2/02) skisserer visjoner og utfordringer for Den norske kirke i Europa. Komiteen er glad for de grundige drøftelsene i dokumentet, og ønsker at Mellomkirkelig råd skal bruke det i sitt videre arbeid.

8. Nye relasjoner i det økumeniske arbeidet.

De siste ti år har vi formalisert en del av våre relasjoner til europeiske kirker gjennom dialoger og kirkeavtaler, så som Porvoo-avtalen, Leuenberg kirkefelleskap og Nådens Felleskap. Undertegnelsen av Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren har fjernet en viktig hindring i samarbeidet med Europas største kirke, Den romersk-katolske kirke. Komiteen har lagt til grunn at det nå er en utfordring å bringe nye temaer inn i de ulike samarbeidsrelasjonene.

"Charta Oecumenica" som inneholder retningslinjer for økt samarbeid mellom kirker i Europa, ble underskrevet av representanter for KEK og for Rådet for de europeiske bispekonferanser (Den romersk-katolske kirke) i 2001. . Komiteen hilser dette initiativet velkommen og framholder at det legger grunnlag for en gjensidig forpliktelse mellom kirkene i Europa som vi ikke har hatt før.

9. Samarbeid i nærområdene.

Samarbeidsrådet for kristne kirker i Barents-regionen (SKKB) er et eksempel på et regionalt samarbeid som er vokst fram av kirkenes behov for kontakt over landegrensene i regionen. Barents-regionen er et av våre nærområder hvor kirken møter mange utfordringer. I SKKB møtes lutherske og ortodokse kirker. Dette møtet reiser nye teologiske utfordringer. Komiteen er opptatt av at SKKB må styrkes og utvikles slik at kirkens budskap om helbredelse og forsoning kan virke i den konkrete situasjonen hvor folkene i Barents-regionen befinner seg.

Samarbeid mellom samene i Norden og Barentsregionen er gledelig og må støttes og styrkes.

Baltikum er et annet av våre nærområder hvor vår kirke har utviklet nye relasjoner. Ikke minst har mange menigheter etablert vennskapskontakter i de baltiske land.

10. Ortodokse kirker.

De nye møtene med ortodokse kirker utfordrer oss til dialog om grunnleggende teologiske spørsmål og til sammen å søke etter hvordan kirkene kan arbeide med aktuelle utfordringer i samfunnet. Komiteen anser det som viktig at kirkene blir bedre kjent med hverandre, slik at samarbeidet

kan utvikles. Møtet med disse kirkene reiser også spørsmålet om hvordan majoritetskirker og minoritetskirker kan leve godt sammen i det samme området, både i vårt eget land og i land øst i Europa.

11. Vennskapsmenigheter.

Mye kontakt med våre søsterkirker i Europa skjer gjennom vennskapskontakter mellom bispedømmer og menigheter og gjennom andre lokale initiativer. Slike relasjoner oppstår ofte som resultat av at mennesker møtes og knytter personlige bånd. Det finnes også flere eksempler på at slike vennsksrelasjoner kan styrke det lokale kirkelige engasjementet i både den norske menigheten og vennsksmenigheten. Slik utveksling er blant de mest verdifulle elementene i vår kirkes europeiske kontakt.

12. Utveksling.

Frivillige og ansatte har møtt europeisk kirkeliv gjennom ulike former for utvekslingsprogrammer i regi av kirker og ikke minst utdanningsinstitusjoner. Slik utveksling har økende betydning på mange samfunnsområder. For å styrke kontakten med andre kirker i Europa mener komiteen at det bør legges til rette for utveksling på alle nivåer mellom kirkene. Komiteen vil også framheve betydningen av utvekslingsprogrammer knyttet til de institusjoner som utdanner til kirkelig tjeneste.

13. Den norske sjømannsmisjon.

Gjennom arbeidet til Den norske sjømannsmisjon – Norsk kirke i utlandet er Den norske kirke representert på mange steder i Europa. Komiteen framholder betydningen av at også dette arbeidet blir integrert i Den norske kirkes økumeniske arbeid og er glad for at Sjømannsmisjonen deler visjonen for det økumeniske engasjementet.

14. Læring.

I samarbeid med andre kirker i Europa kan vår kirke finne inspirasjon til arbeid med prioriterte oppgaver i vår kirke: Noen kirker har gode erfaringer med å utvikle dåpsopplæringsprogrammer for alle medlemmer. Andre søsterkirker har vunnet erfaringer i arbeidet med forhold mellom stat og kirke. Tilsvarende er det erfaringer å hente i arbeidet med de andre satsingsområdene Kirkemøtet 2001 pekte ut: Diakoni, medarbeiderskap og ungdom.

Tema for samarbeid i Europa

15. Evangelisering og menighetsutvikling.

Mange kirker i Europa opplever at medlemstallene synker. I denne

situasjonen tenkes det flere steder nytt og kreativt om evangelisering og menighetsutvikling. Impulser fra slikt arbeid har allerede inspirert arbeidslag i vår egen kirke. Komiteen mener at det må legges til rette for at slike erfaringer kan komme vår kirke til gode, samtidig som Den norske kirke bidrar inn i slike sammenhenger i Europa.

16. Miljøsamarbeid.

Komiteen vil framholde at kirkene i Europa må samarbeide om arbeidet mot miljøtrusler som krenker skaperverket, slik Kirkemøtet 2001 holdt fram i sak KM 11/01. European Christian Environmental Network er et viktig samarbeidsforum. Det arbeidet som Patriarken av Konstantinopel driver, ikke minst knyttet til havmiljø, er en inspirasjonskilde og et arbeid som kan få betydning også i våre nærområder. Arbeidet for å sikre miljøet i våre maritime nærområder, særlig med tanke på miljøtrusselen fra Sellafeld-anlegget i Storbritannia, er allerede brakt inn i Porvoo-fellesskapet. Miljøengasjementet må få en høy profil på KEKs generalforsamling.

Store miljøødeleggelser i Nordvest-Russland truer livsmiljøet på russisk side, men utgjør også en fare for Norge og våre øvrige naboland. Samarbeid mot miljøtrusselen kan blant annet skje innenfor Samarbeidsrådet for kristne kirker i Barents-regionen.

17. Forbruk og rettferd.

Ungdommens Kirkemøte har uttalt at kirken må være en motkultur mot reklame- og underholdningskulturen som preger dagens samfunn (Sak UKM 4/02). Vår kirke arbeider med slike spørsmål under overskriften "Forbruk og rettferd". Til dette saksfeltet hører arbeidet for sletting av u-landsgjeld fortsatt. Disse oppgavene er felles for kirkene i Norge og i store deler av Europa.

18. Forsoningsprosesser.

Temaet for KEKs generalforsamling bringer opp arbeidet med nasjonale forsoningsprosesser. Den norske kirke har vunnet dyrekjøpte men viktige erfaringer i våre påbegynte forsoningsprosesser med det samiske folk og med romanifolket. Det gjelder også barn av tyske soldater og barn av nazistiske foreldre. Komiteen er opptatt av at disse prosessene må fortsette. Hos oss trenger vi stadig påminnelse om at bønn om tilgivelse må etterfølges av ny praksis. Vi må samtidig holde klart for oss at hver prosess har sitt særpreg, for eksempel må vi skjelne mellom urfolk, nasjonale minoriteter og andre grupper som har vært utsatt for majoritetens overgrep. Komiteen vil også understreke at 2. verdenskrig og undertrykkelsen bak jernteppet skapte et behov for forsoning som kirkene ikke kan undra seg.

19. Religionsmøter og religionsdialog.

Ungdommens Kirkemøte (UKM) (sak UKM 7/02) utfordrer oss til å styrke arbeidet for dialog med andre religioner. UKM oppfordrer Den norske kirke til å invitere andre religioner og livssyn til felles engasjement i miljø-, solidaritets- og rettferdighetsaker. Komiteen vil understreke at møtet med andre religioner og livssyn kan representere en stor ressurs for arbeidet med disse og andre etiske spørsmål, som kampen mot antisemittisme og hets mot muslimer. Religionsdialog utfordrer oss også til å arbeide med forholdet mellom minoritets- og majoritetsgrupper. Komiteen ser dette som en sentral utfordring på den europeiske arena.

20. Verdidebatt.

Mange europeiske kirker arbeider med spørsmål knyttet til Europas verdigrunnlag. Dette er viktig også for Norge. Derfor må Den norske kirke også følge med på disse prosessene. Kirkene må frimodig bringe sine verdier og vesentlige anliggender inn i samtalen. Disse synspunktene må så brynes mot andre grupper inns spill. Kirkene må ikke bidra til å legitimere en oppfatning av Europa som ikke gir rom for andre tros- og livssynstradisjoner. Komiteen mener at det er en sentral oppgave for kirkene å være et korrektiv til mange av de utviklingstrekk vi ser i Europa i dag.

21. Diakoni.

Kirker er aktivt engasjert i diakonalt arbeid over hele Europa. Komiteen mener at dette arbeidet kan styrkes ved samarbeid kirkene imellom. I den økumeniske organisasjonen Eurodiakonia har vi et godt redskap for slikt samarbeid. Både i denne organisasjonen og i andre sammenhenger viser norske diakonale organisasjoner og institusjoner engasjement for Europa som har betydning for Den norske kirke. Vår kirke må også støtte opp om Kirkens Nødhjelps arbeid i Europa, ikke minst arbeidet på Balkan.

22. Pilegrimsarbeid.

Den nye interessen for pilegrimsvandring som vi har sett i Norge de senere årene, henger sammen med en bevegelse i hele Europa hvor gamle tradisjoner revitaliseres og nytolkes. Den norske kirke kan samarbeide med kirker i Europa om å legge til rette for pilegrimsvandring på tvers av landegrenser.

23. Kirken er global.

Europa er en viktig kontekst for Den norske kirke. Derfor er vårt forhold til Europa og til våre søsterkirker av stor betydning. Komiteen vil understreke at samarbeidet i Europa må skje parallelt med vårt globale engasjement. Samtidig som vår kirke videreutvikler sine europeiske relasjoner, må arbeidet med våre kontakter i sør og øst videreføres. Erfaringer vi vinner i disse

relasjonene er også viktig forvårt engasjement i Europa. Kirkene har en stor oppgave i å minne Europas folk og ledere om vår verdensdels ansvar overfor resten av verden. Kirken vil alltid være global i sitt vesen.

Nordisk økumenisk samarbeid

24. Utvikling av nye samarbeidsformer.

Samarbeid mellom kirkene i Norden er viktig. Det er en løpende utfordring å finne de samarbeidsformene som til enhver tid best møter kirkenes felles behov. For å styrke samarbeidet i Norden mener komiteen at det er nødvendig å utvikle nye samarbeidsformer basert på nettverkskontakt som holder fokus på de sakene som kirkene ønsker å samarbeide om. Vi tror ikke Nordisk økumenisk råd (NØR) lenger er et tjenlig organ for å fornye eller opprettholde det økumeniske samarbeidet i Norden.

Mye samarbeid mellom kirkene i Norden skjer utenom NØRs strukturer. Dette gjelder for eksempel koordinering av de nordiske kirkenes samarbeid i organisasjoner som Kirkenes Verdensråd og Konferansen av europeiske kirker. Det gjelder også de nasjonale økumeniske rådenes samarbeid.

Nye samarbeidstiltak i Norden som Samarbeidsrådet for kristne kirker i Barents-regionen er etablert uten NØRs medvirkning. NØR har heller ikke sett seg i stand til å arbeide med urfolksspørsmål som nettopp er et viktig tema for nordisk samarbeid.

25. Bakgrunn.

Følgende forhold har vært viktige for komiteen når den anbefaler utmelding av NØR:

Den norske kirke har gjennom Mellomkirkelig råd arbeidet for endringer internt i NØR i flere år. Saken har vært på Mellomkirkelig råds sakskart en rekke ganger, og det har vært ført samtaler med våre representanter i NØRs styre og årsmøte, med andre kirkers medlemmer i NØRs styrende organer, med sekretariatet og med representanter for våre søsterkirker i Norden. Siktemålet var lenge å omstrukturere og revitalisere organisasjonen. På møtet i mai 2001 vedtok Mellomkirkelig råd å arbeide aktivt for en styrt avvikling av NØR. Rådet vedtok også at man ville vurdere medlemskapet i organisasjonen dersom forslaget ikke fikk gjennomslag i NØRs årsmøte. Mellomkirkelig råds forslag om nedlegging falt på årsmøtet samme år. Etter en videre prosess i dialog med NØR og nordiske kirker konkluderte Mellomkirkelig råd at medlemskapet ikke bør opprettholdes.

Komiteen mener at den prosessen som har vært ført mellom NØR og Den norske kirke har vært langvarig, åpen og ryddig.

26. Framtidig relasjon til NØR.

Den norske kirke vil opprettholde en relasjon til NØR gjennom Norges kristne råds medlemskap. Den norske kirke bør opprettholde medlemskontingenten i NØR for 2003.

27. Fokus på viktige saker framfor organisasjon.

Komiteen mener samarbeidet i Norden i vår tid må kjennetegnes av fokus på saker heller enn på organisasjon. Det er nå riktig å prioritere de ressursene som Den norske kirke bruker på samarbeidet i NØR – omkring NOK 250.000 årlig – til andre og mer fleksible samarbeidstiltak i Norden. Den norske kirke ønsker å være representert på alle de steder hvor kirkene i Norden samles om viktige saker. Kvinnespørsmål, urfolksspørsmål og religionsdialog er eksempler på slike temaer. Det må legges til rette for deltakelse i nordiske konferanser og for at Den norske kirke selv tar ansvar for å arrangere slike konferanser.

Kirkemøtets vedtak:

1.

Kirken er ikke bundet av nasjonale grenser, regionale organisasjoner eller politiske unioner når den skal uttrykke den enhet som er gitt i Kristus Jesus. Denne grunnleggende realitet må være utgangspunkt for alt arbeid med å formulere en visjon og misjon for Den norske kirkes deltakelse i det europeiske økumeniske fellesskap.

2.

Kirkemøtet bekrefter den unike rolle og det ansvar som Konferansen av europeiske kirker (KEK) har i dagens Europa, og ser det som en viktig oppgave for vår kirke å kanalisere mer engasjement og ressurser inn i denne virksomheten. KEK bør satse videre på nettverksmodellen, og Kirkemøtet vil framheve mulighetene norske menigheter har for samarbeid ved å kople seg aktivt på kirkelige europeiske nettverk.

3.

Kirkemøtet gir på ny uttrykk for glede over at Den norske kirke har fått anledning til å være vertskap for KEKs 12. generalforsamling i 2003. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd legge til rette for at generalforsamlingen blir en begivenhet i hele vår kirkes liv. Kirkemøtet oppfordrer menigheter og bispedømmere til å sende representanter til generalforsamlingens gjesteprogram og til å ta imot gjester i menighetene.

4.

Mellomkirkelig råd i samarbeid med bispedømmene bør arbeide for at flere av

våre menigheter får etablert venns­kaps­relas­joner til menigheter i andre kirker. Kirkemøtet vil også uttrykke anerkjennelse for det arbeidet lokale menigheter og en rekke andre kirkelige aktører har etablert i Europa gjennom kontakter og nettverk.

5.

Kirkemøtet vil legge vekt på å utvikle og styrke kontakten med kirker og kirkelige bevegelser og grupper i Europa. Det bør blant annet skje som en oppfølging av de avtaler om kirkefellesskap og forpliktelse til samarbeid som Den norske kirke alt har inngått gjennom økumeniske avtaler og gjennom Det lutherske verdensforbund. Kirkemøtet ønsker at Den norske kirke fokuserer mer på forholdet mellom øst og vest i sitt kontaktbyggende arbeid utover landets grenser, og bør søke mer kontakt, forståelse og samarbeid med Europas ortodokse kirker. På grunn av naboskapet, gjelder dette særlig samarbeid med Den russisk-ortodokse kirke, slik det blant annet skjer i Samarbeidsrådet for kristne kirker i Barentsregionen.

6.

Kirkemøtet vil uttrykke glede over Charta Oecumenica som et synlig uttrykk for vilje til økende samarbeid mellom kirkene i Europa. Kirkemøtet vil særlig understreke betydningen av at hele den europeiske kristenheten står bak Charta Oecumenica. Den norske kirke vil arbeide for å virkeliggjøre Charta Oecumenicas målsetninger i det lokale menighetsliv og i de økumeniske sammenhenger på alle plan.

7.

Kirkemøtet understreker at Den norske kirke må styrke sin globale solidaritet og bidra til at de fattiges stemmer også utenfor Europa blir hørt i Europa.

8.

Den norske kirke vil være opptatt av å utvikle det økumeniske samarbeidet i Norden også i årene som kommer. Kirkemøtet mener tiden er inne for å endre organiseringen av dette arbeidet. Nordisk økumenisk råd er etter Kirkemøtets mening ikke lenger en hensiktsmessig samarbeidsform. Den norske kirke melder seg derfor ut av Nordisk økumenisk råd. Medlemskapet skal være avviklet innen utgangen av 2003.

Kirkemøtet ber Mellomkirkelig råd – blant annet i samarbeid med Norges kristne råd – om å planlegge nye tiltak for å vitalisere og styrke det nordiske økumeniske samarbeidet. Videre bes Mellomkirkelig råd om å legge fram en rapport om økumenisk samarbeid i Norden på Kirkemøtet i 2005.